

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Славия Бърлиева, член на Научното жури по конкурс за „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология, за нуждите на секция „Кирило-Методиевски извори и традиции“,обнародван в ДВ. бр. 36 от 27.04.2018 г.

за

трудовете на д-р Стиляна Атанасова Баталова, единствен кандидат в обявения конкурс

Д-р Стиляна Баталова е български медиевист, специалист по класическа филология, а научните ѝ интереси са насочени в областта на средновековните литератури – латинска, гръцка и славянска, и връзките между тях. Тя завършва НГДЕК "Константин Кирил Философ" през 1994 с дипломна работа, която като че предопределя по-нататъшните ѝ занимания като изследовател: (и чрез темата, и чрез научното ѝ ръководство): *"Препииската на папа Инокентий III с българите като извор за българската история"* с научен ръководител (тогава) доц. д-р Петър Ангелов. Дипломира се като магистър по класическа филология във ФКНФ на СУ "Св. Климент Охридски" с дипломна работа *"Латински късни хроники и мотивът за покръстването на българите в тях"* (2000 г., научен ръководител ст. н. с. д-р Славия Бърлиева), а през 2005 г., пак там, защитава дисертация *"Агиографските творби за Св. Евстатий Плакида в латинската традиция до XII век"* под ръководството на доц. д-р Анна Николова. След започване на процедурата по защита на докторската ѝ дисертация е назначена за проучвател в Кирило-Методиевския научен център по програмата на УС на БАН за отпускане на щатни бройки за млади учени. Мястото е изискано по решение на НС на КМНЦ за работа с византийските кирило-методиевски извори и за участие в дългосрочните проекти за изследване на Кирило-Методиевия превод на Библията. След защитата на докторската ѝ дисертация е назначена за научен сътрудник (от 1.10.2005 г., по късно за гл. асистент).

Като преподавател на Стиляна Баталова по време на следването ѝ, ръководител на нейната дипломна работа и рецензент на докторската ѝ дисертация, мога да кажа, че познавам добре израстването ѝ от специалист по класически езици до медиевист с отлична подготовка и широки научни интереси.

За класически филолог, подготвян преди всичко за работа с антична проблематика, тогавашната дипломантка Ст. Баталова навлезе с аналитичен и много целенасочен подход в медиевистиката и се справи отлично с предоставените ѝ за работа уникални материали в дипломна работа на тема *"Латински късни хроники и мотивът за покръстването на българите в тях"*, станала една от основните

в бъдещото ѝ научно творчество. Възможностите, които тогава забелязах у нея, в още по-пълна степен се развиха при подготовката на докторската ѝ дисертация *"Агиографските творби за св. Евстатий Плакида в латинската традиция до XII в."* Този дисертационен труд, на който бях консултант и рецензент, има приносен характер не само по отношение на латинската агиография (прави уточнения към авторитетния репертоар *Bibliotheca Hagiographica Latina*), но и във връзка с историята на славянския текст на житието на св. Евстатий.

В настоящия конкурс гл. ас. д-р Баталова представя:

- една монография и 3 предхождащи я статии, както и 3 други статии и 1 студия, посветени на темата за покръстването на българите в латинската историография от XIV- XVI в.;
- 1 студия и 1 статия, продължение на изследваната в дисертацията на Ст. Баталова тема - текстовете, посветени на св. Евстатий Плакида;
- 3 рецензии за публикации по палеославистика и кирилometодиевистика;
- 2 студии и 2 статии върху Книгата на пророк Исая.

В два от представените в настоящия конкурс материала Ст. Баталова се връща към темата на своята дисертация, защитена през 2005 г. В студията *"Miles Placidus Nomine – A Case Study on Latin Gesta Romanorum, Terminus.*(1.2.1.от Авторската справка за приносите на Ст. Баталова) авторката представя добре систематизирани части от гл. 4 и гл. 5 на доктората си и подробно представя един от текстовете, посветен на св. Евстатий – четивото от късно-средновековния латински сборник *Gesta Romanorum*. Тя съсредоточава вниманието си върху един от преписите на съчинението (в Cod. Biblijoteki Kórnickiej 13), споменат бегло в дисертацията ѝ и публикува текста – като свидетелство за текстовата традиция на паметника в земите на западните славяни. Статията *"Интересно латинско житие за св. Евстатий Плакида от рък. 561 от манастира Санкт Гален, Швейцария"* (1.32.) представя хибриден текст на житието на Евстатий Плакида, компилиран по най-старото прозаическо и най-старото поетическо житие на светеца, станал известен на авторката благодарение на дигитализацията на ръкописите на манастира Санкт Гален. Макар и по темата на дисертацията, и двете публикации могат да бъдат приети в хабилитационната процедура, тъй като представят материали, които разширяват и задълбочават предходния дисертационния труд.

Основният акцент в научните изследвания на д-р Баталова се очертава от монографията *"Мотиви за българите в латинската историографска традиция XIV – XV в. "* (2018 г., 218 с.) и четирите статии – части от нея, публикувани отделно, и от няколко публикации, посветени на въпроса за сведенията за българите в творбите на латиноезичната късносредновековна историография.

Монографията на Ст. Баталова, която приемам като **хабилитационен труд**, макар че това не е указано експлицитно от кандидатката, започва с въведение, дефиниращо целите на изследването: " да запълни до известна степен оставената в

миналото празнина в съвременните български изследвания по отношение на познанията за тези традиционни мотиви [т.е. мотивите за българите] в късносредновековната историографска традиция". В него авторката отдава дължимото на създателите на поредицата *Латински извори за българската история*, макар в някои случаи обясненията ѝ за липсите в поредицата са малко наивни¹ и не оценяват в пълна степен труда на учените, които създават този компендиум от нулата, векове след като могъщите ордени и просветените аристократи на Запада са създали огромните поредици с исторически извори – без онлайн издания и търсещи браузери, в един принципно негативно настроен към средновековните феномени социум.

Първата глава на книгата (с. 15-27) представя развитието на латинската историографска "технология" през XII-XIII в. и на онези историографски съчинения от същата епоха, които съдържат сведения за българите и които през следващите векове влияят върху съставителите на четирите съчинения, които д-р Баталова изследва в своята монография в перспективата на присъствие на български мотиви в тях. В този преглед тя описва накратко идентифицираните от нея "традиционни сведения за българите, които присъстват в големите световни хроники" (с.27), изследвайки ги с цел да открие "значението на тези сведения в мисленето и представите на средновековния човек за мястото на българите в историята и в средновековната картина на света". Поставяйки в основата на всички тези сведения Универсалната хронография на Зигеберт от Жамблу, авторката би могла да изясни по-подробно представите на Зигеберт за хода на световната история и моделите, които използва за да постигне *contemporality regnorum*. Неговата концепция за световната история, обединяваща представата за четирите Царства с идеята за *translatio imperii* в 800 г. от Византия към франките предизвикват прозвището му "*modernior omnium historiographorum*" и огромното влияние на съчиненията му.

Втора глава от книгата (публикувана по-рано на англ. език: "*Motifs of Bulgarian History in the Chronologia Magna and Satyrica Historia by Paolino of Venice*", *Scripta et e-Scripta Vol. 14-15 (2015), 195-230*) представя отлично четивата за българите в две от съчиненията на Паолино от Венеция – *Chronologia magna* и *Historia satyrica*. Тя отразява факта, че Паолино е преоткрит като историограф във връзка с

¹ Например обяснението, че на съставителите на ЛИБИ са липсвали критически издания (те никога не са били условие за публикуване в ЛИБИ); че от каталога на Университетска библиотека отсъствали по принцип налични заглавия (те бяха налични в хранилището на библиотеката и подръчни в преподавателската читалня, и се ползваха дори от студентите по класическа филология) и др. Недоумение буди твърдението "MGH имат редакторска политика да не публикуват цели съчинения, а само онези части от тях, които съгласно позитивистичната оценка имат приносен и авторски характер"(с.11). Това твърдение просто не е вярно и всеки може да се убеди в несъстоятелността му дори само като разгледа портала eMGH, представящ в пълен текст изданията на института, а също така и един от обектите на изследването на Баталова, публикуван в серията *Scriptores in folio MGH*.

изследванията на хрониката на Андреа Дандоло, както и на творчеството на Марино Санудо, а и че този факт е валиден и за българското изворознание. Авторката скрупулъзно сравнява двата текста на Паолино по отношение на българските мотиви в тях, проследявайки появата им в други историографски съчинения и връзките помежду им. Безспорен принос са публикуваните по ръкописни преписи откъси за българската история, паралелно с идентифицираните им източници.

Третата глава от книгата (отбелязана като втора в авторската справка за приносите) е публикувана неотдавна в сръбското издание *Иницијал. Часопис за средновековне студије. Initial. A Review of Medieval Studies*, 5 (2017), Центар за напредне средновековне студије, 9-40) е посветена на историографската компилация *Mare historiarum* на доминиканеца Джовани Колона. Идентифицирайки единадесет фрагмента, отнасящи се до българската история в онлайн дигитализати на 2 от преписите, ползвани от Вайц в неговото частично издание на паметника (MGH, SS in folio, 24) от Парижката национална библиотека, Ст. Баталова ги издава и изследва корелациите им с предходни и последващи наративи. Паралелният прочит на тези текстове ѝ дава основание да обрисова по-пълна картина на развитието на интересуващите я мотиви в съчиненията на доминиканските историографи. Като цяло тази част от изследването е много добре построена, с привличане на богат сравнителен материал и с несъмнено приносен характер.

По модела на предишните е оформена и глава IV, посветена на *Summa Historialis* на Антонин Флорентински (Антонио Пиероци). В това съчинение Баталова е забелязала тринадесет откъса, отнасящи се до българите, като централно място между тях заема мотивът за покръстването им. Изследователката нарича съчинението на Пиероци "един от най-подробните извори за предаването на сведения за българите в латинската историографска традиция от петнадесетото столетие".

Последната, непубликувана досега глава от книгата на Ст. Баталова, представя най-важната и приносна част от изследването ѝ. В нея са описани двадесет откъса от съчинението на фламандеца Николас Клопер Младия, наречено *Florarium temporum*, което тя въвежда в българското изворознание. Въпросните откъси са издадени от д-р Баталова по окончателния автограф на Клопер от 1482 г. (у авторката, в описа на ръкописа – 1483 г.) съхраняван в Баварската държавна библиотека в Мюнхен. Освен публикацията на оригиналния латинския текст, Баталова предлага на читателите си и неговия български превод, което разширява възможностите за използването му. Поставяйки изследването си в контекста на традицията на представянето на сведенията за българите в късносредновековната историография, авторката илюстрира и важния въпрос за функционирането на тази традиция във времето, когато българската държава вече е изчезнала от политическата карта на Европа. Както тя самата подчертава, това е един от най-

богатите източници на интересуващите я сведения и този интерес се дължи " главно на интереса към описване на събитията, разиграли се на Балканите именно от началото на кръстоносните времена нататък, та до падането на Константинопол в 1453 г." При идентификацията на източниците на Клопер Баталова въвежда съчинението *Cosmodromium* на Гобелин Персона, което е останало встрани от интереса на българските изследователи, както и *Liber de temporibus* на Матео Палмиери.

Книгата завършва с послеслов, в който кандидатката подчертава продуктивността на своята изследователска схема, подкрепена от възможностите на дигиталната хуманитаристика.

Монографията " *Мотиви за българите в латинската историографска традиция XIV–XV в.*" има безспорно приносен характер и наистина запълва една празнина в българското изворознание – и по отношение на изследвания материал, и по отношение на зададените перспективи за бъдещи разработки. Тя показва Ст. Баталова като отлично подготвен изследовател, работещ с целия инструментариум на съвременната медиевистика.

Впечатлението от ценното изследване се разваля от някои слабости от технически характер на книгата, която като цяло страда от липсата на редакторска и коректорска намеса. Дори като оставим настрана изпуснати букви и препинателни знаци, които могат да се промъкнат и в най-внимателно гледания текст, неприятно впечатление прави напр. неправилното или непоследователно предаване на лични имена – напр. името "Колона" се среща на една страница (с. 69) четири пъти в правилната си българска форма и четири с неправилното удвояване.

Като **придружаващи публикации** кандидатката представя няколко студии и статии, от които свързана с темата на разглежданата монография е статията "Покръстването на българите в няколко латиноезични съчинения от XIII–XVI в., Средновековният българин и „Другите“. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д.и.н. П. Ангелов, София 2013, 109 - 125." Тя се явява частична програма за последващите изследвания на д-р Баталова, реализирана до голяма степен в монографията. Към същата тема е насочена и статията *Ролята на Д(sic!)оминиканските автори за рецепцията и разпространението на мотива за Rex Bulgarorum в западноевропейската историография, Културният диалог между Изтока и Запада, ГСУ ЦСВП „Проф. Ив. Дуйчев“ Т. 98 (17), 2013, 151-166.*

Студията "Квадратният нимб – традиция и трансформация в образа и текста. – В: *Средновековието в огледалото на един филолог. Сборник в чест на Светлина Николова, София 2009, 448–476.*" се отклонява от темата на досега коментираният трудове и е важна с това, че демонстрира широтата на научните интереси на авторката си и способността ѝ в дълбочина да изследва всяко научно предизвикателство. Това е една много внимателно написана студия, която, макар да почива върху погрешната

хипотеза (споделяна и от мен преди години), че монашеският образ, част от фреската "Христос слиза в ада" в долната базилика на "Сан Клементе", понякога възприеман като изображение на св. Кирил, носи квадратен нимб. Разглеждането на оригинала и новите му дигитални копия ясно показват, че всъщност става дума за архитектурен елемент, а не за нимб. Въпреки това студията е ценна със систематичното представяне на феномена "квадратен нимб" и проучванията върху него. Тя надгражда предшестващите я изследвания, добавяйки към интерпретацията на византийските текстове данни от латински библейски коментари и други църковно-исторически съчинения, които третираат квадрата като християнски символ.

Тъй като настоящата рецензия е по повод аспирирана длъжност "доцент" в КМНЦ, смятам за редно тя да завърши с публикациите на гл. ас. д-р Стиляна Баталова, които са резултат от изпълнението на нейната непосредствена изследователска задача в Центъра от 2005 г. до днес – изследването и публикуването на коментарите към текста на Книгата на пророк Исаия и изясняването на характера на техния славянски превод. В авторската справка за приносите те са означени като 3, 4, 5 и 6.

Първата от тези статии, *"Об Исаевом Пророчестве" в Ф. I. 461 (РНБ, Санкт-Петербург) – екзегеза или библейский текст?*, *Byzantinoslavica LXXI (2013) 1-2, 211-232*, предизвика дискусия между специалистите в КМНЦ, работещи по старобългарския превод на Стария завет именно при отговора на поставения в заглавието въпрос. Д-р Баталова застъпва тезата, че въпросното съчинение е избран коментар от катенен тип върху избрани стихове от Книгата на пророк Исаия. Един от аргументите против тази идея е от палеографски и граматически характер – грешка в разчитането на старобългарския текст на заглавието – омега с надредно "Т" не може да бъде разчетено като "О" и да даде в руски превод "Об Исаевом Пророчестве", и презумцията за коментар. Това е обичайното съкращение за стб. "отъ", след което закономерно следва родителен падеж ("отъ пророчества Исаина"). Така е разчетен насловът и от покойната Т. Попова, която подготви текста по ръкописа за печат и материалите ѝ бяха предаден на д-р Баталова. Статията са посочени точните гръцки съответствия на отделните тълкувания и точно указание къде се намират текстовете им. Неизвестно защо обаче тук не е цитирана статията на Т. Мострова от 2009 г., предоставена от авторката на кандидатката, в която всички тези автори са посочени (вкл. Теодул, на който Баталова се връща в следваща статия) както е посочена и литературата, използвана по-късно от Баталова. В същата статия са дадени и няколко примера на сравнение с гръцкия коментар на Теодорит Кирски и Севериан Гавалски (*Мострова, Т. За идентифицирането на тълкуванията към книгата на пророк Исаия във Великите четиминеи. – В: Text – Sprache – Grammatik. Slavisches Schrifttum der Vormoderne (=Die Welt der Slaven, Bd.39). Muenchen-Berlin 2009*). В работата си от 2016 г. (1.3.5 от авторската ѝ

справка) кандидатката вече цитира горепосочената статия, но без да съобщава факта, че всички автори на тълкувания са вече посочени от Мострова. Изводът ѝ от другите публикации по темата, че коментарите са направени заедно с превода е направен още от Евсеев, а мнението, че обработваният текст трябва да се разгледа като екзегетическо съчинение ми се вижда по-малко убедителен от тезата, че в случая става дума за най-ранния славянски превод именно на библейския текст, снабден от старобългарските книжовници с тълкувания. Разбира се, всеки изследовател трябва да разполага със своята академична свобода, но единствено и само отчитайки мнението и постиженията на работещите преди него. В последната си, още непубликувана статия (1.2.4 от авторската справка), Ст. Баталова стига до конкретни примери от изследването на гръцкия текст на тълкуванията на Кирил Александрийски, прави съпоставка на гръцките и славянските перикопи, съвпадащи в руската и среднобългарската традиция. Тя прави отличен анализ на сегментацията на текста на схолиите в гръцки и славянски ръкописи, прилагайки таблици на гръцкия текст и славянските версии по три перикопи и коментар към приведените примери. Статията показва напредъка ѝ по отношение на поставената ѝ за проучване тема в КМНЦ, която Баталова безспорно ще завърши след като центърът успее да ѝ подсили нужните първични материали.

Разглеждайки подробно представените за конкурса съчинения, аз виждам авторката им като отлично подготвен изследовател – палеограф, археограф и текстолог с блестящи възможности за професионална кариера. Откриването на непроучени извори за българската история, тяхното публикуване и превод са достатъчен аргумент за избирането ѝ за доцент, още повече, че тя има и изисквания от закона преподавателски опит и участие в проекти. В някои от нейните стойностни публикации обаче се промъква тенденцията да пренебрегва приносите на тези, които са работили по-рано по темата. При хуманитаристите, които понякога изследват един и същ материал, но от различни гледни точки, припокриването на изследователския обект е често явление. Въпрос на научна етика обаче, а и на професионално себеуважение, е коректното отбелязване на всичко, което предшествениците са направили. Само беглото им споменаване и цитирането на източниците, вместо на тях самите, не е добра практика. Измежду немалкото примери за това в публикациите на д-р Баталова бих искала да отбележа "небрежното" цитиране (само във връзка с един от изследвани в монографията ѝ автори) на А. Влаевска, която има множество приноси в издирването на късносредновековни извори за българските владетели и изобщо за българската история. Влаевска се спира и на Венсан от Бове, и на Толомео от Лука, Джовани Колона, Антонио Пиероци, но Ст. Баталова не споменава това².

² Подобен е случаят с една полезна статия на д-р Баталова, която въвежда българската медиевистична общност в някои детайли на латинската агиография и агиология (*Из историята на латинската агиология. – Старобългарска литература 39-40 (2008), 143-162*). В част от тази статия

По подобен не особено коректен начин д-р Баталова се отнася към приносите на Т. Мострова, които виждаме следвани, но често не и цитирани. Един пример за това се намира в студията на кандидатката от 2013 г., където тя отбелязва

по гореописания начин са цитирани източниците, използвани в монографията *Бърлиева, Сл. Агиографски творби за св. Кирил и Методий в Legenda aurea на Яков Ворагински.- Кирило-Методиевски студии, кн. 11. С.1998, 5-120*. С изключение на бел. 83, където коректно е посочено "цит. по Бърлиева 1998:13", всичко останало е цитирано като от първа ръка. Сравнението изглежда по следния начин:

Бърлиева 1998, с.12-13

Най-старият запазен пасионал произхожда от Соасон, създаден е през VIII в. и съдържа 25 жития⁹. Общо от VIII-IX в. са запазени 8 такива пасионала – от Корби, Санкт Гален, Вайсенбург и Бенедиктбойрен¹⁰.

.....През IX в. пасионалът става книга, без която не може нито една каролингска библиотека. Самосто-ятелните жития продължават да съществуват като малки книги, но типът на пасионала става все по популярен... Едва през XII в. възникват няколко големи пасионала, в които житията са подредени според църковния календар: Шутгартски – в 3 тома¹⁴, Арщайнски¹⁵- също тритомен, Баварският пасионал в пет тома¹⁶.

.....Първият сборник от този тип е *Abbreviatio in gestis et miraculis sanctorum*¹⁹, съставен от Жан де Май между 1225 и 1243 г.²⁰ Чрез него агиографските сведения стават общодостъпни и извън манастирския живот и литургичната практика.

_____ [бележките под линия]

⁹ Това е знаменитият Codex Velseri на Bayerische Staatsbibliothek – Muenchen, Clm3514.

¹⁰ Berschin, ... 1986, 4-5.

¹⁴ Stuttgart, Landesbibliothek Cod. 2° 56-58.

¹⁵ London, BL, Harl. Cod. 2800-2802.

¹⁶ Той е наречен *Magnum Legendarium Austriacum* поради широкото си разпространение в манастирите на Австрия – най-старият запазен е от манастира Хайлигенкройц в Долна Австрия, Stiftsbibliothek, Cod. 12,13, 14 от около 1190 г.

Баталова 2008, с. 156

Най-старият запазен пасионал датира от VIII в., създаден е в Соасон и съдържа 25 жития⁷⁸. От периода VIII-IX в. са запазени осем такива пасионала – от Корби, Санкт Гален, Вайсенбург и Бенедиктбойрен⁷⁹.

.....През деветото столетие, въпреки че самостоятелните жития продължават да съществуват, пасионалът става популярна и необходима книга. Големите пасионали обаче, в които житията са подредени според църковния календар, се появяват едва през XII в. Сред тях трябва да се споменат Шутгартският пасионал – в 3 тома⁸⁰, Арщайнският⁸¹- също тритомен, и Баварският⁸²- в пет тома.

.....Архетип на тези сборници е *Abbreviatio in gestis et miraculis sanctorum*, съставен от Жан де Май между 1225 и 1243 г.⁸⁵ Чрез него агиографските сведения стават общодостъпни и извън манастирската и литургическата практика.

_____ [бележките под линия]

⁷⁸ Известен е като Codex Velseri и по настоящем се съхранява в Баварската държавна библиотека в Мюнхен под сигнатура Clm3514.

⁷⁹ Berschin 1986:4-5.

⁸⁰ Stuttgart, Wuerttembergische Landesbibliothek Cod. 2° 56-58

⁸¹ London, British Museum, Harley's Cod. 2800-2802.

⁸² Той е бил много разпространен в австрийските манастири и поради това е известен под името *Magnum Legendarium Austriacum*. Най-старият запазен екземпляр датира от около 1190 г. Произхожда от манастира Хайлигенкройц, Долна Австрия (Heiligenkreuz, Stiftsbibl. Cod. 11 (януари-март), Cod. 12 (юли-септември), Cod. 14 (22.XI-27.XII), краят липсва (окт.- ноем. са загубени. По въпроса вж. Poncele 1898, 24-98.

Все пак колежата Баталова си спомня за книгата "Агиографски творби..." в бел. 93: "За *Legenda aurea* в българската наука пише най-подробно Славия Бърлиева (Бърлиева 1998)", и продължава да пише за други средновековни агиографски компендиуми освен Златната легенда, на някои от които в тази книга е посветена специална глава (*Кратката редакция на Италианската легенда от Legenda aurea на Яков Ворагински в по-късната латинска книжовна традиция – Мартин от Опава, Бернар Ги, Пиер Кало, Хуан от Замора, Готфредо да Бусеро, Пиетро де Натале. – В: Бърлиева, Агиографски..., 38-65*). **Не оценявам в рецензията си тази статия, тъй като тя не е включена в авторската справка за приносите**, но я отбелязвам, тъй като е представена в материалите, предоставени ми за конкурса (файл Batalova_3_.pdf).

коментара на Севериан Гавалски (с. 218), но пропуска да спомене в бел. 31, че това тълкование е издадено изцяло по текста на Макариевите чети-минеи със същия гръцки, идентифициран и посочен от Мострова на с. 244 в статията ѝ от 2009 г. По същия начин Баталова отбелязва коментар, погрешно приписван на Василий Велики, но принадлежащ на Йоан Златоуст (с. 220, 2013)– забравяйки да каже, че тази грешка е посочена от Мострова на с. 282 от същата си статия от 2009 г. Освен тези случаи и споменатите по-горе относно публикациите на Баталова върху Книгата на пророк Исаия, за съжаление има и потискащо множество други примери.

Накрая бих искала отново да изтъкна, че Стиляна Баталова няма никаква нужда от подобно negliжиране на трудовете на своите колеги. В нейната работа има достатъчно приноси, за да бъде тя избрана за доцент и те не бива да се пренебрегват. Аз ще подкрепя този избор, надявайки се да не срещам неточности като гореспомнатите в бъдещето ѝ научно творчество.

София, 24 септември 2018 г.

